

szágon mely területeken indult rohamos fejlődésnek az ipar, s hol mutatkozott — éppen az első világháború után tragikus-sá váló — lemaradás; hogy az ipar szerkezetén belül milyen szerep jutott a kisiparnak (és az iparosoknak maguknak), hogy a magyar műszaki fejlődés milyen mértékben volt ellátatlan a szakirodalmi tájékoztatás terén, hanem arról a rendkívül szívós, következetes és eredményes munkáról is, amelyet a Technológiai Könyvtár folytatott az egyre növekvő igények kielégítése, az új olvasóréteg megnyerése és minél korszerűbb kiszolgálása érdekében. S nyugodtan hozzátehetjük: Móra László mindezt a magyarországi könyvtárügy tablójára felrajzolva érzékelteti, számos esetben hivatkozva a korabeli statisztikákban megbúvó adatokra, gyakran egybevetve azokat a másik budapesti nagy műszaki könyvtár, a Műegyetemi Könyvtár párhuzamos eredményeivel (vagy hiányosságaival). Így könyvében voltaképpen a magyar műszaki könyvtárügy szintézisének körvonalai is felfedezhetők a jelzett időhatárok között. És még valami...

A Technológiai Könyvtár első világháború utáni története elválaszthatatlan a

Technológiai Könyvtár Barátainak Egyesülete néven alakult társadalmi szervezet áldozatos működésétől. (Az egyesületről bővebbet lásd a *Könyvtáros* 1979. évi 8. számában. — A szerk.) Ma, amikor könyvtáraink sokat fáradoznak azon, hogy törzsközönségük tábortát kiépitve (különféle rendezvények útján is) maguk köré gyűjtsék a „pártoló tagságot”, nem minden tanulság nélküliek Móra László könyvének azok a fejezetei, amelyek e baráti egyesület munkásságát elemzik. A Technológiai Könyvtár sok állománygyarapítási és kiadási gondjában igen sokat segített az egyesület, s ez — a benne tömörülő közéleti nagyságok révén — az országos támogatással is párosult. Az mindenesetre napjainkra is példamutató lehet, ahogy a műszaki értelmiség kiválóságai mindenkor hitet tettek a Technológiai Könyvtár mellett.

Amint érzékeltetni kívántuk: Móra László könyve általános és általánosítható tanulságokkal is szolgál mindazok számára, akiknek nem közömbös a magyar könyvtárügy, a magyar dokumentációs munka. (*OMKDK* 1980. 331 l. [*Soksz.*])

Végh Ferenc

bibliográfiák

Egy statisztikai kiadvány számítógépes repertórium

A repertórium, melyet az olvasó — vagy terminológiai lehetőségeinkkel élve inkább: a használó — kézbe vehet, több vonatkozásban is rendhagyó mű. Alapvetően eltér a ma még megszokottaktól

annak következtében, hogy számítógéppel készült. Ha nem is az első hazai számítógépes repertórium, mint összeállítója állítja, de az tény, hogy főként a társadalomtudományi kiadványok repertóriumait tekintve igencsak az elsők közé tartozik. Maga a folyóirat (a Statisztikai Közlemények), melynek anyagát repertorizálja, szintén nem tekinthető szokványos jelenségnek. Fennállásának több mint 30 éve során megjelenése mindössze két alkalommal szünetelt — egy-egy évig —, kétszer változott a neve, három ízben a kötetek számozása, változott továbbá az időszakossága, terjedelme és belső szerkezete is. S végül, részben az előzőekből adódóan, kissé rendhagyó maga a repertórium is, mely a megszokott bibliográfiai és index (mutató) részek helyett lényegében két részből, szerzői betűrendes és KWOC-index (Keyword out of context, vagyis szövegkörnyezetből kiemelt kulcsszó) részből áll.

Nézzük meg kicsit közelebbről az em-

ILLI FRANZ SZÜLETESNAPJARA

lített szempontokat! A feldolgozás a KSH IBM 370-es számítógépén, a TEXT-PAC programcsomag szerint készült. Tekintettel azonban arra, hogy a programcsomagot más feldolgozásokhoz készítették, a repertórium előállításában ehhez kellett alkalmazkodni. Ebből fakad azután, hogy a KWOC-indexet tartalmazó részben az egyes tételek szerzőit nem írja ki a számítógép. Az is a gépi program következménye, hogy a kulcsszavak tö- és ragozott alakjai egyaránt keresőszókká válnak (például Külkereskedelem, Külkereskedelemre, Külkereskedelme, Külkereskedelmének). Noha ez általában 2—3 oldalon egymást követő 10—30 tételt jelent, az áttekintést a nem egységes nyelvtani szerkezetű keresőszavak feltétlenül megnehezítik. Főként a szakterületre leginkább jellemző fogalmak esetében (például Statisztika 19; Statisztikához 1; Statisztikai 32; Statisztikája 23; Statisztikájából 1; Statisztikájához 2; Statisztikának 1; Statisztikánk 4; Statisztikánkból 1 tétel — 8 oldalon) zavaró ez, ahol tetemesebb szóvariációval és tétellel számolhatunk, no meg azzal, hogy ezeknél a fogalmaknál eleve gyakoribb lehet a keresés is. Mindezt tovább nehezíti, hogy az index-rész alapján a cikk — a szerző nevének hiánya miatt — végső soron nem azonosítható, s csupán a keresés következő szakaszában, magából a folyóiratból derülhet ki, valóban érdekli-e a kutatót a megtalált közlemény.

Szólunk már arról, hogy a lap neve többször változott. A repertórium az egyes tételeknél nem jelöli meg a névváltozatokat, helyett a szerkesztő egyes megoldást választott: a bevezetésben közli a címváltozásokat, és felsorolja az egyes címekhez tartozó évfolyamokat. Így az index tételeinél az évszám egyértelműen azonosítja a címet is, a feldolgozás viszont mentesült egy információs közlésétől, ami nyilvánvalóan terjedelmi és időbeni megtakarítást eredményezett. A folyóirat állandó rovatainak anyagát a

Nekrológok, a Nemzetgazdasági és Statisztikai Bizottság ülései, valamint a Vegyesek, egyvelegek rovatokét kivéve a repertórium terjedelmi okok miatt nem dolgozta fel teljesen. Ez a döntés teljes mértékben érthető, hiszen a kivételként említett rovatok különös tudomány- és statisztikatörténeti jelentőségűek.

A szerzői betűrendes rész a műveket időrendben sorolja fel, a KWOC-indexrészben pedig a keresőszavakhoz rendelt tételek szintén időrend szerint követik egymást. Az egyes tételeket záró kódok talán a gépi rendezést segítették, egyedi azonosítóknak tűnnek, ám róluk semmit nem árul el a bevezetés.

A két indexrészből álló repertórium tehát, mint összeállítója is vallja, eltér a hagyományos úton előállítottaktól. Nem csupán azért, mert a gépi megoldás nem tette lehetővé például a szokásos könyvtári jelek alkalmazását, és nem is elsősorban azért, mert a tételek együvé kerülése érdekében a régies szóhasználatot néhány esetben korszerűsítették. Hanem főként azért, mert a repertórium „csupán a kereséshez segédeszköz, betűhív bibliográfiai leírás közvetlenül csak a folyóiratból készíthető”, miként ez a bevezetésben olvasható. Csupán az a kérdés, kiegyenlítik-e a számítógép adta előnyök az említett bibliográfiai hiányosságokat, hátrányokat. Ha az előállítás időigényességét a repertórium kétségtelen hasznosságával szembeállítjuk, egyértelmű igen lehet a válaszuk. A repertórium bizonyára értékes eszköz lesz a kutatók számára. Kár, hogy ilyen kis példányszámban (mindössze 100 darab) és gyakori forgatásra alkalmatlan kötésben látott napvilágot. (*A Statisztikai Közlemények, a Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények és a Nemzetgazdasági Szemle Repertóriuma 1861—1892. Összeállította: Hernádi László Mihály. 1980. KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat. 386 l.*)

Szinainé László Zsuzsa

